

Reykjavík 21.02.2011

Alþingi

Erindi nr. P 139/1438

komudagur 21.2.2011

Skólafélagsráðgjöf

Félagsráðgjöf á fræðslu- og skólasviði er eitt af sérsviðum félagsráðgjafar. Á Íslandi starfa um 15 félagsráðgjafar í skólum, bæði á grunn- og framhaldsskólstigi og stundum á háskólastigi.

Víða erlendis tíðkast að starfandi sé félagsráðgjafi innan skóla ásamt náms- og starfsráðgjafa, og sinna þeir þá hvor sínu starfssviði en vinna sameiginlega að velferð nemenda. Hér á Íslandi hefur tíðkast að þessum tveim starfssviðum sé blandað saman þannig að náms- og starfsráðgjafar í skólum sinna oft félagslegri ráðgjöf ásamt sínu starfi, og félagsráðgjafar sinna náms- og starfsráðgjöf auk félagsráðgjafarinnar. Fagdeild félagsráðgjafa á fræðslu- og skólasviði hefur bent á að í reglugerð um sérfræðipjónustu skóla eru félagsráðgjafar ekki nefndir sem fagaðilar innan skólanna. Þó er markmið reglugerðarinnar mjög í anda félagsráðgjafarhugsjónar. Í Setbergsskóla í Hafnarfirði starfa báðar fagstéttir innan skólans og hefur það gefið góða raun. Í nokkrum framhaldsskólum er þessi háttur einnig hafður á. Fagdeild félagsráðgjafa á fræðslu- og skólasviði heldur áfram að vinna þessu máli fylgi í menntakerfinu og í ráðuneytinu.

Það sem aðgreinir félagsráðgjafa sem starfar innan skóla frá öðrum starfsmönnum hans er að félagsráðgjafi vinnur ávallt út frá heildarsýn og er tengiliður skólans við fjölskyldu og samfélag, aðrar þjónustustofnanir og stefnumótunaraðila. Það felur í sér að litið er til félagslegra, persónulegra og tilfinningalegra þátta svo og umhverfis- og námsþátta þegar mál eru skoðuð og um þau fjaliað. Félagsráðgjafi hefur sérþekkingu umfram aðrar starfstéttir á barnaverndarlögum og úrræðum samfélagsins.

Heistu verkefni innan skólanna eru:

- **Félagsleg og persónuleg ráðgjöf og stuðningur.** Í því felst að veita nemendum stuðning og aðstoð vegna félagslegra, persónulegra og tilfinningalegra þátta sem koma í veg fyrir að nemandi njóti sín í námi og félagslegum samskiptum. Einnig veitir félagsráðgjafi ráðgjöf varðandi ýmis réttindamál sem varða nemendur og gætir þess að ekki sé brotið á hagsmunum þeirra og réttindum.
- **Forvarnir gegn ofbeldi og andfélagslegri hegðun.** Félagsráðgjafi vinnur að forvörnum gegn ofbeldi. Þar má nefna einelti sem er yfirleitt fyrirferðarmesti vandinn, en einnig líkamlegt og kynferðislegt ofbeldi. Það gerir hann með fræðslu, könnunum, greiningu og úrvinnslu á ofbeldismálum. Hann veitir jafnframt þeim nemendum stuðning og fræðslu sem hafa orðið þolendur ofbeldis eða áfalla ásamt því að greina andfélagslega hegðun nemenda og

nemendahópa. Hann leitast við að koma í veg fyrir slíka hegðun í samvinnu við aðra starfsmenn skólans.

- **Samvinna, ráðgjöf og stuðningur við kennara og starfsfólk.** Kennarar leita gjarnan til félagsráðgjafa varðandi málefni nemenda og aðstæður á vinnustað. Slík mál eru yfirleitt til komin vegna þess að kennari hefur áhyggjur af líðan, hegðun eða heimilisaðstæðum nemenda. Einnig geta kennarar orðið fyrir ýmsum áföllum innan skólanna, t.d. ofbeldi af hálfu nemenda, foreldra eða samstarfsfélaga. Stundum er um skipulagða handleiðsiu að ræða, en hún er nær eingöngu veitt af félagsráðgjöfum með réttindi eða þjálfun í handleiðslufræðum.
- **Samvinna, ráðgjöf og stuðningur við foreldra og forráðamenn.** Foreldrar nemenda leita iðulega til félagsráðgjafa með áhyggjur af börnum sínum og tilfinningalegri líðan þeirra, m.a. vegna eineltis. Það er oft vegna þess að þeim finnst börn þeirra fá ekki þjónustu við hæfi og óska eftir leiðbeiningum og aðstoð í því efni.
- **Þróun úrræða og verkefna.** Félagsráðgjafi þarf að vera sveigjanlegur í starfi sínu. Starf hans breytist gjarnan eftir því hvernig aðstæður nemenda breytast í skólanum, en einnig geta aðstæður í samfélaginu kallað á úrræði eða ný verkefni. Sem dæmi má nefna náttúruhamfarir, erfiðar efnahagsaðstæður eða ofbeldisverk í samfélaginu. Félagsráðgjafi er oft með margvíslega hópavinnu í kringum vanda nemenda, svo sem hóp fyrir kvíðafull börn, félagsfærniþjálfun og sjálfsstyrkingarnámskeið.
- **Samstarf við sérfræðinga og stofnanir utan skólans sem koma að málum nemenda.** Félagsráðgjafi í skóla vinnur nánast aldrei í einrúmi. Hann leitast alltaf við að vera í náinni samvinnu við alla þá aðila sem koma að málum nemenda með hagsmuni við nemendurna og trúnað við þá í huga.
- **Teymisvinna, samstarfsfundir og nemendaverndarráð.** Í grunnskólum sitja félagsráðgjafar í nemendaverndarráði svo og í öðrum stuðnings- og forvarnarteymum. Í framhaldsskólum sitja þeir ýmsa samstarfsfundi og taka þátt stýrihópum svo sem HOFF (heilsuefning og forvarnir í framhaldsskólum).

Nauðsynlegt er að allir skólar á grunn- og framhaldsskólastigi hafi á að skipa bæði félagsráðgjafa og náms- og starfsráðgjafa sem starfa hlið við hlið. Félagsráðgjafinn vinnur veigamikið forvarnarstarf. Hann færst við vanda nemenda og fjölskyldna þeirra áður en hann nær að magnast upp og verða jafnvel þjóðfélaginu dýrkeyptur. Þannig stuðlar hann að heilbrigði og velgengni nemenda bæði í nútíð og framtíð.